

De dood van koning Arthur

France	Norman	Albanie	ou	Norman	Norman	Norman
Denmark	Norman	Norman	Norman	Norman	Norman	Norman
Norman	Norman	Norman	Norman	Norman	Norman	Norman
Norman	Norman	Norman	Norman	Norman	Norman	Norman
Norman	Norman	Norman	Norman	Norman	Norman	Norman
Norman	Norman	Norman	Norman	Norman	Norman	Norman
Norman	Norman	Norman	Norman	Norman	Norman	Norman

Koning Arthur, vroeg 14de eeuw.
 Op zijn schild staat een afbeelding van de maagd Maria met kind.

De dood van koning Arthur

Roman uit de dertiende eeuw

Vertaald uit het Oudfrans
en van aantekeningen en een nawoord voorzien
door Hannie Vermeer-Pardoën

Uitgeverij IJzer
Utrecht

www.uitgeverij-ijzer.nl

© 2019 Uitgeverij IJzer, Utrecht/Hannie Vermeer-Pardoen
Omslagontwerp & typografie binnenwerk: Scheer.
De boeken van IJzer worden uitgegeven onder redactie
van Willem Desmense.

Op het frontispice: Koning Arthur, vroeg 14de eeuw.
Met op zijn schild een afbeelding van de maagd Maria met kind.
British Library

Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en/of openbaar
gemaakt, door middel van druk, fotokopie, microfilm
of op welke andere wijze ook, zonder voorafgaande
schriftelijke toestemming van Uitgeverij IJzer.

Uitgeverij IJzer probeert haar boeken zo goed mogelijk
te verspreiden. Kunt u een uitgave van IJzer niet vinden in de
boekhandel, rechtstreeks bestellen bij de uitgeverij kan ook.

Stuur een e-mail: info@uitgeverij-ijzer.nl
of bel: 030 - 2521798

ISBN 978 90 8684 191 2

Inhoudsopgave

De dood van koning Arthur 7

Aanhangsel 253

Lijst van eigennamen 257

Nawoord 263

Achtergronden 263

De Lancelot en prose 268

La queste del Saint Graal 271

La mort le roi Arthu 274

De vorm van het werk 280

Taal en stijl 281

Conclusie 282

Verantwoording 283

Korte bibliografie 284

Toen meester Gautier Map de avonturen van de Heilige Graal naar eigen inzicht heel volledig op schrift had gesteld, vond zijn heer, koning Hendrik,* toch dat wat hij had opgeschreven niet helemaal af zou zijn, als hij niet ook zou vermelden hoe het was afgelopen met de mensen over wie hij daarvoor had verhaald, en als hij niet vertelde over de dood van diegenen wier moedige daden hij in zijn boek had beschreven. En daarom begon hij aan dit laatste deel. En toen hij het af had, noemde hij het *De dood van koning Arthur*, omdat aan het einde wordt beschreven hoe koning Arthur gewond raakte in de slag bij Salisbury en hoe hij afscheid nam van Girflet, die zo lang bij hem is gebleven dat na hem niemand koning Arthur nog in levenden lijve heeft aanschouwd. En meester Gautier begint dat laatste deel als volgt.

1

Toen Bohort eindelijk in de stad Camelot en aan het hof was aangekomen, helemaal vanuit de verre streken rond Jerusalem, waren er velen aan het hof die hem met grote vreugde begroetten, want allen zagen ze vol verlangen naar hem uit, ridders zowel als edelvrouwen. En toen hij had verteld over het heengaan van Galaad** en de dood van Perceval, waren allen aan het hof diepbedroefd, maar toch zochten ze troost, zo goed en zo kwaad als dat ging. Daarop gaf de koning opdracht om alle avonturen op schrift te stellen, die aan zijn hof waren verteld door de mannen die mee waren geweest op zoek naar de Heilige Graal, en toen hij dat had gedaan, zei hij: 'Heren, u moet eens nagaan hoeveel metgezellen we in dit avontuur hebben verloren'. Ze gingen meteen aan het rekenen en ze kwamen tot de conclusie dat er tweeëndertig ontbraken en daarbij was er niet één die niet in een gevecht was omgekomen.

2

* Voor eigen namen zie Lijst van eigennamen op pag. 255

** Zoon van Lancelot. Hij sterft aan het eind van de *Queste del Saint Graal*, evenals Perceval.

De koning had horen verluiden dat heer Gauvain verscheidenen van hen had gedood, en daarom liet hij hem bij zich komen en hij zei: ‘Gauvain, ik eis van je, bij de eed die je me hebt gezworen toen ik je tot ridder sloeg, dat je me antwoordt op mijn vraag.’ ‘Sire,’ antwoordt heer Gauvain, ‘u hebt het me zo dringend gevraagd, dat ik niet zal nalaten het u te zeggen, al zou dat betekenen dat er schande over mij komt, erger dan enig ridder ooit is aangedaan.’ ‘Dan vraag ik je,’ zegt de koning, ‘hoeveel ridders je meent eigenhandig te hebben gedood tijdens deze queeste.’ Heer Gauvain denkt een ogenblik na en de koning zegt nog eens tegen hem: ‘Bij God, ik wil het weten, want sommigen vertellen overal rond, dat het er verbazend veel zijn.’ ‘Sire,’ antwoordt heer Gauvain, ‘u wilt dus zeker weten hoe groot mijn ongeluk was. Nu, ik zal het u zeggen, want ik zie wel dat er niets anders op zit. Weet dan dat ik er naar waarheid eigenhandig achttien heb gedood. Niet dat ik moediger was dan iemand anders, maar het zat me meer tegen dan wie ook van mijn makkers. U moet namelijk weten dat het niet is gebeurd omdat ik zo moedig was, maar omdat ik zo zondig ben. En zo hebt u mij gedwongen mijn schande te bekennen.’ ‘Zeker, beste neef, het was inderdaad met recht een slechte zaak, en ik weet wel dat dit je is overkomen als straf voor je zonde, maar zeg me in ieder geval of je denkt koning Baudemagu te hebben gedood.’ ‘Sire,’ antwoordt hij, ‘die heb ik gedood, dat staat vast. En ik heb nooit iets gedaan waar ik zo’n verdriet over heb gehad.’ ‘Zeker, beste neef,’ zegt de koning, ‘geen wonder dat je daar verdriet over hebt, want, God sta me bij, ik vind het zelf ook verschrikkelijk, en aan mijn hof zal ik hem meer missen dan de vier dappersten die bij deze queeste zijn omgekomen.’ Dat zei koning Arthur over koning Baudemagu en heer Gauvain voelde zich daardoor nog ellendiger dan eerst. En omdat de koning zag dat de avonturen van het koninkrijk Logres zo definitief ten einde waren dat er niets belangrijks meer kon gebeuren, liet hij omroepen dat er een

toernooi zou plaatsvinden in het weideveld van Winchester, want hij wilde in ieder geval niet, dat zijn ridders zouden ophouden zich te oefenen in het gebruik der wapens.

Hoewel Lancelot zich kuis had gedragen, zoals hem was aangeraden door de wijze man bij wie hij tijdens het zoeken naar de Heilige Graal ter biecht was gegaan, en koningin Guenièvre helemaal had opgegeven, zoals in het verhaal eerder is beschreven, duurde het, zodra hij aan het hof gekomen was, nog geen maand of hij was nog hartstochtelijker verliefd dan ooit tevoren, zodat hij weer verviel tot zijn zondige verhouding met de koningin, en het was weer net zoals voorheen. Maar vroeger had hij die zondige verhouding zo zorgvuldig verborgen gehouden dat niemand het had gemerkt, terwijl hij nu zo dwaas te werk ging dat de broer van heer Gauvain, Agravain, die hem al nooit erg had gemogen en meer dan wie ook lette op zijn misstappen, het merkte. En hij hield hem net zo lang in de gaten tot hij er zeker van was dat Lancelot stapelverliefd was op de koningin en zij ook op hem. En de koningin was zo mooi dat iedereen vol bewondering was, want zelfs in die tijd toen ze wel al vijftig jaar oud was, was ze nog zo'n mooie vrouw dat er in de hele wereld geen tweede bestond zo mooi als zij, en omdat haar schoonheid nooit afnam, zeiden sommige ridders, dat zij de bron van alle schoonheid was.

Toen Agravain het in de gaten had gekregen van de koningin en Lancelot, was hij buiten zichzelf van blijdschap, meer vanwege de ellende die hij Lancelot dacht te bezorgen, dan om het feit dat hij zou kunnen maken dat de schande die de koning was aangedaan gestraft zou worden. Toen brak de week aan waarin het toernooi van Winchester gehouden zou worden. Er ging een groot aantal ridders van de koning naartoe. Maar Lancelot, die er zo aan deel wilde nemen dat niemand hem zou herkennen, zei tegen ieder die hij tegenkwam dat hij zich

zo beroerd voelde dat hij onmogelijk mee kon doen. Maar hij wilde wel dat Hector en Lionel en de ridders uit hun groep ernaartoe zouden gaan. En zij antwoordden dat ze niet gingen, omdat hij er zo beroerd aan toe was. Maar hij zei tegen hen: 'Ik wil het en ik beveel jullie om morgenochtend te vertrekken, en ik blijf hier. En nog voordat jullie terug zijn, ben ik weer helemaal beter, zo God wil.' 'Heer,' antwoordden zij, 'we gaan omdat u het zo wilt, maar we zouden heel graag bij u blijven om u gezelschap te houden.' Maar hij zei dat hij dat niet wilde. Toen zwegen ze er verder over.

- 6 's Morgens vertrok Bohort uit de stad Camelot samen met zijn gezelschap. En toen Agravain erachter kwam dat Bohort samen met de ridders vertrok en dat Lancelot thuisbleef, dacht hij meteen dat dat was vanwege de koningin en dat Lancelot naar haar toe wilde gaan als de koning vertrokken was. Toen ging hij naar zijn oom, de koning, en hij zei: 'Sire, ik zou iets met u willen bespreken, als ik niet zou denken u daarmee verdriet te doen. Maar bedenk, ik zeg het om wraak te nemen voor de schande die u wordt aangedaan.' 'De schande die mij wordt aangedaan?' zegt de koning, 'is het dan al zover dat mij schande wordt aangedaan?' 'Sire,' antwoordt Agravain, 'ja, en ik zal u zeggen hoe.' Dan neemt hij hem apart en zegt zachtjes tegen hem: 'Sire, de zaak staat er zo voor, dat Lancelot stapelverliefd is op de koningin en de koningin op hem. En omdat ze, als u in de buurt bent, niet zo vaak bij elkaar kunnen komen als ze zouden willen, is Lancelot thuisgebleven en gaat hij niet naar het toernooi in Winchester, maar heeft hij wel de ridders uit zijn gevolg erheen gestuurd, zodat hij, als u vanavond of morgen vertrokken bent, vrijelijk met de koningin zal kunnen praten.' Als de koning die woorden hoort, kan hij niet geloven dat zoiets waar kan zijn, maar hij denkt echt dat het een leugen is, en hij antwoordt: 'Agravain, beste neef, zeg zoiets nooit meer, want ik geloof je niet. Ik weet immers heel zeker dat

Lancelot zoiets nooit in zijn hoofd zou halen. En als hij daar ooit aan zou denken, dan zou dat komen door de kracht van de liefde, waartegen verstand en rede op den duur geen weerstand kunnen bieden.’ ‘Wat nu, Sire, gaat u het nu hierbij laten?’ vraagt Agravain. ‘Wat wil je dat ik eraan doe?’ antwoordt de koning. ‘Sire,’ zegt Agravain, ‘ik zou willen dat u hen laat bespioneren net zo lang tot ze op heterdaad worden betrapt. En dan zou u wel zien dat het waar is en dan zou u voortaan meer geloof hechten aan mijn woorden.’ ‘Doe wat je wilt,’ zei de koning, ‘ik zal je niet tegenhouden.’ En Agravain zei dat hij niets liever wilde dan dat.

Die nacht moest koning Arthur vaak denken aan wat Agravain hem had gezegd, maar hij trok zich er niet zo heel veel van aan, want hij geloofde niet zomaar dat het waar was. ’s Morgens maakte hij zich klaar om naar het toernooi te gaan en hij roept een groot aantal ridders op om met hem mee te gaan. En de koningin zegt tegen hem: ‘Sire, als het u behaagt, zou ik graag dat treffen zien. Ik zou er graag heengaan, want ik heb gehoord dat de ridders grote prestaties gaan leveren.’ ‘Vrouwe,’ antwoordt de koning, ‘deze keer gaat u niet mee.’ En daarop dringt ze niet langer aan. En hij liet haar expres thuisblijven om te zien of Agravain had gelogen.

Toen de koning samen met zijn metgezellen was vertrokken om naar het toernooi te gaan, werd er onderling druk gepraat over Lancelot en ze zeiden dat hij niet naar het toernooi ging. Zodra Lancelot wist dat de koning vertrokken was, samen met degenen die naar Winchester zouden gaan, stond hij op uit zijn bed, maakte zich klaar, ging vervolgens naar de koningin en sprak tot haar: ‘Vrouwe, als u mij toestaat, ga ik naar het toernooi.’ ‘Waarom,’ vraagt ze, ‘gaat u zo veel later dan de anderen?’ ‘Vrouwe,’ antwoordt hij, ‘omdat ik er helemaal alleen naartoe wilde en aan het toernooi wilde deelnemen zonder dat